

Доценко Інна,

здобувачка вищої освіти

кафедри обліку і фінансів;

Мелень Олена,

канд. екон. наук., доцент, доцент

кафедри обліку і фінансів,

Національний технічний університет «ХПІ»,

м. Харків, Україна

СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність та фінансові результати виступають фундаментальними елементами стратегії кожного підприємства, особливо в контексті міжнародного бізнес-середовища.

Оцінка прибутку та фінансових показників виступає ключовою метою, оскільки діяльність підприємства вимагає значних інвестицій у матеріальні, трудові та фінансові ресурси.

Податки мають значний вплив на фінансово-господарську діяльність підприємств, зокрема на їх прибутковість, платоспроможність, фінансову стійкість і конкурентоспроможність. Вони також вважаються важливим джерелом доходів для державних та місцевих бюджетів, відтак, мають вплив на можливість фінансування різних сфер діяльності. В Україні податкова система складна і часто нестабільна, що в результаті створює додаткові складнощі для бізнесу. Проте податки залишаються основним інструментом регулювання економічних процесів і засобом державного контролю [1].

Відповідно до Податкового кодексу України, станом на 2024 рік діють дві основні системи оподаткування: загальна та спрощена.

Загальна система охоплює широкий спектр податків, включаючи податок на прибуток підприємств, майно, екологічний податок і рентні платежі. Податок на прибуток вважається одним із ключових податків, які сплачують юридичні та фізичні особи підприємці в Україні – це прямий податок, сплачуваний підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та

матеріальних цінностей, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій [2]. Відповідно до національних П(С)БО або МСФЗ, податок на прибуток обчислюється виходячи із бухгалтерського фінансового результату, який підлягає коригуванню на податкові різниці, які згідно з ст. 138 ПКУ виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів.

Базова ставка податку на прибуток в Україні становить 18%, але є винятки для окремих видів діяльності (оподаткування страхової діяльності; букмекерської діяльності; діяльності із випуску та проведення лотерей; виплати доходу нерезидентам та виплати нерезидентам страхових платежів). Для неприбуткових організацій, підприємств, що використовують спрощену систему оподаткування, та деяких категорій фізичних осіб податок на прибуток не застосовується.

Попри позитивний вплив на державний бюджет і місцеві бюджети, цей податок має негативні аспекти, такі як зменшення інвестиційної активності та відчутний вплив на фінансову стійкість підприємства. Основним недоліком даного способу оподаткування доходів приватного підприємця є його складність. Підприємці повинні вести облік і документально підтверджувати свої доходи і витрати. До складу витрат, згідно з розділом III Податкового Кодексу, включаються ті витрати, які документально підтверджені і відносяться до витрат операційної діяльності. Складність швидше за все є наслідком того, що вказаний розділ кодексу на враховує особливостей ведення господарської діяльності приватними підприємцями. Загальна система оподаткування вигідна для підприємців, які здійснюють діяльність не систематично. Незаперечною перевагою загальної системи оподаткування є те, що розмір оплачуваних доходів залежить від розміру одержуваних доходів і понесених для їх отримання витрат (тобто якщо підприємець не отримав дохід за звітний період, то і відповідні податки він не платить). Також перевагою є відсутність обмежень, щодо розмірів обсягу реалізації, виду діяльності, кількості найманих робітників.

Спрощена система оподаткування передбачає заміну кількох податків єдиним податком, що спрощує облік і звітність для підприємців. Вибір системи оподаткування залежить від характеру бізнесу, його розміру та обсягу діяльності. Спрощена система оподаткування надає підприємствам більше гнучкості, особливо малому бізнесу, знизивши при цьому адміністративний тягар та дозволивши зосередитись на розвитку своєї діяльності [3].

На противагу загальній системі, спрощена система оподаткування в Україні значно полегшує податковий процес, оскільки передбачає лише

один податок – єдиний податок, який повністю спрямовується до місцевих бюджетів. Така умова сприяє прозорості та забезпечує більше можливостей для розвитку малого та середнього бізнесу.

Учасники спрощеної системи оподаткування розподілені на чотири групи, залежно від обсягу доходів, специфіки діяльності та кількості найманих працівників, з різними ставками оподаткування.

Перша група спрощенців (ФОП): дохід до 167 розмірів мінімальної зарплати, сума єдиного податку до 10 % від прожиткового мінімуму, прийнятому на 1 січня податкового року.

Друга група спрощенців (ФОП): дохід до 834 розмірів мінімальної зарплати, сума єдиного податку до 20 % від мінімальної зарплати, прийнятій на 1 січня податкового року;

Третя група спрощенців (ФОП та юрособи):- 5 % від суми доходів для тих, хто не є платниками ПДВ і 3 % від суми доходів для тих, хто зареєстрований як платник ПДВ.

Спрощена система оподаткування, особливо третя група, приваблює для підприємців завдяки високому ліміту річного доходу та гнучким умовам.

Об'єктом оподаткування для четвертої групи є площа сільгоспугідь та землі водного фонду, що перебувають у власності сільгосптоваровиробника або надана йому в користування. Базою оподаткування є нормативна грошова оцінка 1 га землі з урахуванням коефіцієнта індексації, який визначається станом на 1 січня базового податкового року. Ставки єдиного податку для спрощенців четвертої групи визначено у відсотках від бази оподаткування [2]. І тому можна сказати, що четверта група спрощеної системи оподаткування більш вигідна підприємствам з невеликою кількістю землі і значними доходами (наприклад, тим, які не використовують великої кількості сільгоспугідь).

Для малих підприємств єдиний податок і податок на прибуток є ключовими податками, але вони суттєво відрізняються у своєму підході до оподаткування.

Податок на прибуток стягується з чистого прибутку підприємства, а єдиний податок – з річного обсягу доходу. Для підприємств із низьким прибутком або малим обсягом операцій єдиний податок зі ставками 3% і 5% часто більш вигідний, оскільки він простіший в адмініструванні та пропонує спрощену форму звітності, а загальна система оподаткування вимагає більш суворого обліку та може мати вищі ставки, що суттєво обмежує інвестиційні можливості підприємства. При цьому єдиний податок

надає підприємствам можливість уникнути складного обліку та отримати інші переваги, такі як гнучкість у виборі ставки та певні податкові пільги.

Порівнявши обидві системи, можна зауважити, що податки спрощеної системи більш привабливі для малого та середнього бізнесу, завдяки своїй гнучкості та простоті. Проте вони мають і свої недоліки, такі як обмеження на виду діяльності та втрату певних пільг за неправильного використання землі чи інших активів. Тож, вибір між системами залежить від багатьох факторів, що включають розмір доходу, характер операцій, види діяльності та інші фінансові стратегії підприємства. Саме тому важливо постійно аналізувати податкові платежі, коригувати облік та підтримувати знання команди про зміни в податковому законодавстві, адже лиш ці умови дозволять бізнесу бути більш конкурентоспроможним та адаптивним до податкових вимог.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шило Ж. С. Реформування податкової системи України: проблеми та перспективи. *Вісник НУБГП. Серія «Економічні науки»*. 2023. № 1(101). С. 247–258. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3022> (дата звернення: 22.04.2024).
2. Податковий кодекс України. Документ 2755-VI, чинний, поточна редакція. Редакція від 01.04.2024, підстава – 3603-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 26.04.2024).
3. Гук О. В. Економіка підприємництва : підруч. Київ : КПІ імені І. Сікорського, 2024. 93 с.